betaalt waaruit zoovele inrichtingen worden bekostigd in wier bestaan zij zich niet kan verheugen, en die bovendien zich de ons allen beschaamende weelde veroorlooft, van inrichtingen naar eigen geest en exempel in het leven te roepen; een burgerklasse, die daarmede toont voor hoogere belangen, gelijk zij die verstaat, niet alleen de min kostbare »sympathie" te gevoelen, waarmede men in ons Vaderland zoo uiterst mild pleegt te zijn, maar zich voor die belangen ook ontberingen te willen getroosten, heeft recht op onzen dank. Zij verhoogt het waterpas onzer natie; zij is voor haar deel het zout van ons volk. Hoe zelden steken wij zelf de hand in den buidel voor onze meest geëerde idealen? Hier wordt het aanhoudend en bij toeneming gedaan. Het onderstelt een zedelijke overtuiging, een wilskracht, een toewijding, die grooten eerbied afdwingen en ons met verlangen doen uitzien naar den tijd, waarop een billijker staatsregeling praktisch deze deugden zal kunnen aanmoedigen, door hare beoefening gemakkelijker te maken voor in den regel weinig gevulde beurzen.

En dan laat hij over de leidende gedachte, die haar in het leven riep, zich aldus uit:

Het is een methodologische vraag, die met het bestaan der Vrije Universiteit op Gereformeerden grondslag is gegeven. Het is die Universiteit naar ik meen, er niet om te doen, de dogmata van de Nederlandsche Hervorming tot criteria te verheffen van de uitkomst van wetenschappelijke onderzoekingen. Evenmin gaat zij uit van de stelling, dat aan de methode van denken, die Kalvijn is gevolgd, een methode zou zijn te ontleenen, die proefhoudend kan blijken bij de beoefening van elke wetenschap. Het schijnt mij toe, — want bij het ontbreken van een genoegzaam aantal duidelijke verklaringen, afkomstig van de stichters der genoemde Hoogeschool betaamt het niet omzichtigheid te spreken, — dat de methodologische beteekenis der Vrije Universiteit in geheel iets anders moet worden gezocht, namelijk in den eisch, dat de godsdienstige en de wetenschappelijke vorming niet uit elkander worden gerukt.

Ik beken tot deze formule gekomen te zijn, niet op grond van officieele teksten, maar ten gevolge eener redeneering. Ik heb mij afgevraagd: wat kunnen verstandige mannen in onzen tijd hebben tegen hetgeen ik kortheidshalve zal noemen: onze wetenschap? Kunnen zij wetenschap in het algemeen veroordeelen? Kunnen zij bezwaar vinden in het aannemen van natuurwetten? Kunnen zij het met en de onmisbaarheid miskennen van die onderstellingen, die ons wet buiten het gebied van het zinnelijk waarneembare voeren, maar toch al een worden uitgedacht, om verschijnselen te verklaren? Kunnen zij de weldaad der kennis verachten? Haar gebied willen beperken? Het is ongerijmd, iets van dien aard te onderstellen. Waarom dan niet met ons medegegaan? Waarom onze gelederen niet versterkt? Waarom een afzonderlijke Universiteit opgericht?

Er kan slechts één reden voor wezen, en die reden moet gelegen zijn in den wensch om het ééne te bevorderen, dat juist aan onze wetenschap krachtens haar geheelen aanleg ontbreekt. Onze wetenschap kan in verband worden gebracht met het godsdienstig leven harer beoefenaars, wordt er niet zelden mede in verband gebracht maar dat verband wordt niet gesocht. Het blijkt insonderheid uit onze inrichtingen van Hooger Onderwijs. Zij beoogen in geenen deele de vorming zoowel van den religieusen als van den wetenschappelijken mensch. Deze tweeledige vorming kan alweder geschieden onder den invloed van den een of anderen persoon; maar geen hoogleeraar verzaakt zijn plicht, wanneer hij zich van het godsdienstig leven zijner hoorders onkundig houdt, of het alleen gedenkt, om het niet noodeloos te kwetsen. Wij pogen den wetenschappelijken geest te bevorderen en zijn terecht van oordeel, dat dit pogen niet slagen kan zonder tevens een geest te bevorderen van hoogen zedelijken ernst; een ernst, die ook de vroomheid louteren kan, maar dit een en ander geschiedt indirekt: geschiedt niet omdat wij het willen, maar terwijl wij het wenschen; geschiedt in de evenredigheden, die toegelaten en zelfs bepaald worden door het bijzondere vak, waarin wij onderwijs geven; geschiedt, eindelijk, wat de wettelijke inrichting van ons Hooger Onderwijs betreft, toevallig. Als vertegenwoordigers der wetenschap hebben wij formeel het volste recht beginselen in te prenten, die de onderscheidene godsdiensten niet in achting brengen, die alle zedekundige theoriën als betwistbaar voorstellen, die in het afgetrokkene beschouwd leiden kunnen tot omverwerping van onze staatsinstellingen, althans tot veroordeeling van haren geest, gelijk wij evenzeer, uit een formeel oogpunt, het recht hebben, een sterk reactionnair karakter aan ons onderwijs te geven. Aan dezelfde Hoogeschool kunnen en mogen in hetzelfde vak krachten arbeiden, die elkander tegenwerken. Allerwelk geen zin zou hebben, wanneer wij niet, om welke reden dan ook, voor de wetenschappelijke vorming onzer studenten opzettelijke bevordering van hun gemoedsleven ontbeerlijk en zelfs schadelijk moenden te zijn.

Het is hierin, dat de Vrije Universiteit van ons verschilt; en het blijkt dus al aanstonds, dat hetgeen ons methodologisch verdeelt, niet in de eerste plaats betrekking heeft op onze opvatting van de wetenschap, maar van het onderwijzen der wetenschap. Ten slotte zal elk pedagogisch verschil, wanneer het de opleiding van studenten raakt, op een verschil ten aanzien van den aard der wetenschap uitloopen. Maar, nog eens, ons geding gaat niet van den aanvang over dit laatste. Vooraf staat, dat wij over de school anders denken, zij het ook de hoogste school. De Vrije Universiteit begint niet met de wetenschap, maar met het Hooger Onderwijs te hervormen. Die hervorming tast, gelijk van verstandige menschen verwacht kon worden, ons Hooger Onderwijs niet op bijzondere punten, maar in zijn eigendijk wesen aan, en stelt dus tegenover onze weigering, wetenschappelijke en godsdienstige vorming opzettelijk te vereenigen, de leer, dat zij nooit geschieden mogen worden.

Ge erkent, na dit gelezen te hebben, terstond, dat het niet wel mogelijk is, u, zoo ge tegenstander der Vrije Universiteit zijt, gelijk Dr. Pierson zeer stellig is, rustiger en in edeler toon over haar streven uit te laten.

Zelfs laat Dr. Pierson het niet bij woorden, maar prikkelt zelfs het thans opgetreden liberale Kabinet, om ons, wat de diplomata betreft, ter wille te zijn.

Zij wier beteekenis en gave voor mij uitsluitend gelegen is in haar werkzaam geloof aan de mogelijkheid en het nut van de Protestantsch godsdienstige opvoeding onzer natie, heeft thans al hare veelzijdig uitnemende krachten vrij, om ook theoretisch de waarde, de onmisbaarheid dier opvoeding te doen blijken voor elk, die in eigen geestelijk welzijn gelijk in dat van zijn volk belangstelt. Ik zou mij verheugen in een waarlijk vrijzinnige Regeering die haar op onbekrompen wijs en zonder achterdocht bejegende. Men heeft in Regeeringskringen dikwerf zooveel op met particulier initiatief. Hier is het, zoo ergens; en hier kan die in genomenheid door het wegnemen van belemmeringen worden getoond.

Hoe heel anders dan de kleingeestige bitterbeden, waarmeê een Dr. Bronsveld ons maand na maand poogt te tergen.

En toch, hoe vreemd het klinken moge, toch is ons *iets* in die bitterheid liever dan de wellevende voorkomenheid, waarin Dr. Pierson ons streven bespreekt.

Ook hij toch lascht tusschen zijn waardeerende teekening van het optreden der Vrije Universiteit en zijn kostelijken raad aan Tak van Poortvliet, een critiek op ons streven in, die, juist om haar zachtheid, dieper wondt, dan de vijmende dolksteek uit Utrecht.

Deze critiek ligt kort saamgevat in deze slotzinsnede:

Zoo staat het beginsel van onze wetenschap en dat der Vrije Universiteit tegenover elkander als zelfbeperking en anticipatie, als het inslaan van een weg door hooger macht ons getrokken en voortgaan op den antiehen weg, gebaand zoo wel door een edele behoefte aan eenheid van geestesleven als door een al te hoovaardig grijpen naar hetgeen den mensch blijkbaar niet is gegund, terwijl de keus tusschen haar en ons bepaald moet worden, niet door sympathie of vooroordeel ten aanzien van zekere resultaten, maar door een ethische gezindheid, die den smaad van op zeer aangelegen punten geene overtuigingen te bezitten doet aanvaarden, den scheldnaam van scepticisme doet verachten, en volharden doet bij het onderzoek in de schemering ongevoelig voor die zelfgenoegzame verheuging, waaraan Dante in de aangehaalde regels de schoonste uitdrukking gaf. Bij de geloovige wetenschap kan eigen zielsrust, maar kan de menschheid geen baat vinden, daar de geloovige wetenschap dat onderzoek doet verflauwen dat de nog altijd onmetelijke ellende der wereld tot het eene noodige maakt.

Niet in de *Heraut* kan hierop bescheid gegeven. Maar wel sta hier de verklaring, dat, zoo deze tegenstelling juist ware, o. i. het bestaan zelf der Vrije Universiteit onherroepelijk zou geoordeeld zijn.

Slechts één punt zij nu reeds afgedaan.

Dr. Pierson acht, dat de Vrije Universiteit, krachtens haar opkomen voor het Calvinisme, ook bedoelen moet, Calvijn als den man te eeren, in wiens karakter onze jonge mannen de beste leiding vinden voor de vorming van hun eigen geest. Voor hem, die in zijn studie zoo slag op slag vlekken in Calvijns karakter aanwees, een onoplosbaar raadsel.

Ondervroeg nu Dr. Pierson hoofd voor hoofd de jonge mannen die ons reeds verlieten of nog op deze school vertoeven, zoo zou hij ten antwoord bekomen, dat van zulk een opnemen van Calvijns karakter als hoofdmoment in onze paedagogiek hun nog nimmer iets ter oore kwam.

Calvijn is ons een instrument Gods, waardoor het brandpunt der ware religie weer aangewezen en uit dat brandpunt stralen over het leven zijn geworpen.

Niets meer. Niets anders.

Juist omdat we in dien zin Calvinisten zijn, valt *de mensch Calvijn* bij ons weg en kan door zoo menige vlek als in Calvijns houding valt aan te wijzen, ook waar we er niet aan denken die te verbloemen noch te vergoelijken, nooit onze geestdrift voor het Calvinisme worden gebluscht.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

De *Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde kerken*, vergaderd te 's-Gravenhage, heeft in hare zitting van 16 September j.l. besloten, om de Diaconieën dezer kerken ten dringendste te verzoeken, zoo volledig mogelijk te antwoorden op de vragen, die haar door het *Statistisch Instituut te Amsterdam* zullen worden toegezonden.

Dit Statistisch Instituut staat geheel buiten de kerken, maar heeft eenige opgaven van de Diaconieën noodig, om zijn overzicht over de Armenverzorging te kunnen voltooien.

Er steekt dus achter deze zaak niets hoegenaamd, waarom de Diaconieën huiverig zouden moeten zijn om te antwoorden.

Deze aanvrage om inlichting heeft niets te maken met de aanvrage van de Burgemeesters voor de Kiezerslijsten.

Het Statistisch Instituut vraagt geen *namen*, maar enkel *cijfers*, en het vraagt die cijfers voor een goed doel.

Dientengevolge heeft de *Voorloopige Synode*, daartoe door het Statistisch Instituut aangezocht, geen oogenblik geaarzeld uit te spreken, dat het zeer gewenscht is, dat ook door onze Diaconieën zonder de minste achterhoudendheid geantwoord worde op de vragen, die het Statistisch Instituut haar zal toezenden.

En waar in vacante kerken dienaren de Woords uit genabuurde kerken het consulentschap waarnemen, zij ook hun aanbevolen deze goede en gewenschte aangelegenheid, zooveel in hen is, te bevorderen.

Op last der Synode ter kennisse van de kerken gebracht.

DR. A. KUYPER.
DR. G. VAN GOOR.
DR. L. WAGENAAR.
J. H. FERINGA.

's-Gravenhage, 19 Sept. 1891.

Met het oog op de uitgave der Acta van de Voorloopige Synode van 's Gravenhage, verzoekt ondergeteekende aan de actuarii der verschillende classes, hem ten spoedigste willen opgeven, *welke* kerken mede hebben afgevaardigd naar genoemde Synode en nog niet vermeld zijn in de opgave der Acta van Leeuwarden.

J. H. FERINGA, *V. D. M.*
Klundert, 21 Sept. 1891.

BARENDRECHT, 6 Sept. Het was heden voor de gemeente des Heeren aan deze plaats een zeer heuglijke dag en uit het diepst des harten klonk daar de stem: De Heere heeft groote dingen aan ons gedaan; dies zijn wij verblijd.

En ja, die betuiging was geen ijdele. De Heere, die in zijne groote ontferming ons reeds mildelijk gedacht in den korten tijd der vacature, schonk ons nu het voorrecht, den beroepen herder en leeraar, den WelEerw. zeer Gel. heer Ds. G. Vlug, van Leiderdorp overgekomen, voor ons te zien optreden. Na des morgens door den consulent, Ds. Smith, van IJselmonde, naar aanleiding van 1 Cor. 15 : 18 in zijn ambt te zijn bevestigd, deed Z.Ew. des namiddags voor eene buitengewoon talrijke schare zijne intrede, met eene rede naar 1 Cor. 3 : 11, daarin betoogende:

1. Dat de Heere Jezus Christus tot het fundament der gemeente is gelegd;
2. In welken zin Hij het fundament is, en
3. Dat daarom niemand ook een ander fundament leggen kan.

Verschillende toespraken tot den kerkeraad, de bestuurleden van de vereeniging »De Kerkelijke Kas," den hoofdonderwijzer aan de school voor onderwijs op Gereformeerden grondslag, de verschillende deputaten van genabuurde kerken, alsmede tot die van den kerkeraad der Chr. Geref. gemeente alhier, maakten diepen indruk, en, waar des morgens den bevestigden leeraar reeds de zegenbede uit Ps. 134 : 3 was toegezongen, daar roemde de gemeente thans, na het uitspreken van den zegen, in de trouwe haars Heeren door te zingen, Ps. 105 : 5. Een aangrijpend oogenblik was het, toen daarna broeder Van Essen, een der deputaten van de Chr. Geref. kerk, zich tot den leeraar wendde, met een hartelijke dankzegging voor de welwillende woorden, zoo even tot hen gericht, en op de hem eigene, degelijke wijze den wensch uitsprak, dat het den Heere mocht behagen alle beletselen tot samenleving van Chr. en Ned. Gereformeerden uit den weg te ruimen en daartoe de pogingen te zegenen, die dezer dagen worden aangewend. En zoo is dan de kerk van Barendrecht, na slechts vier maanden vacant te zijn geweest, weder, door 's Heeren ongehoudene goedheid, voorzien van een eigen herder en leeraar, voorzeker tot bittere spijt en teleurstelling van allen, die Zion gram zijn. Stelle de Heere den nieuwen leeraar tot een rijken zegen in deze gemeente, Zijnen driewerf heiligen Naam ter eere en velen zielen tot zaligheid. Ps. 72 : 11.

Vergadering der gecombineerde classes van Zeeland, gehouden te Vlissingen, den 2den Sept. 1891.

Vertegenwoordigd 15 kerken door 27 afgevaardigden. Twee kerken waren niet vertegenwoordigd.

Praeses was Ds. J. H. M. G. Wolf, scriba ouderling A. Dingemanse, assessoren Ds. J. Hulsebos en ouderling P. Boone.

De omvraag naar art. 41 levert geene bijzondere punten van bespreking.

Door de afwezigheid wegens ongesteldheid van Ds. F. W. J. Wolf kan de korte predikatie niet worden gehouden.

Uit een schrijven van de classes Rotterdam—Brielle—Dordrecht blijkt, dat de heer Franso, vroeger reeds hier voorloopig toegelaten, in genoemde classes als oefenaar toegelaten is.

Omtrent eene moeielijkheid, in den kerkeraad van eene der kerken gerezen, kan worden gemeld, dat zij is weggenomen.

Op een getrouw collecteeren voor noodlijdende kerken binnen en buiten de classes en voor de proceskosten wordt aangedrongen, het vooruit bepalen van maand en datum voor verschillende collecten, b.v. voor den tijd van een jaar, wordt aanbevolen.

Voor noodlijdende kerken buiten de classes is in kas *f* 36.28.

Aan eenen broeder oefenaar kan geen attest gegeven worden tot het doen van examen naar art. 8, omdat hij weinig of niet in deze classes heeft gearbeid.

Na de pauze wordt het Agendum der aanstaande voorloopige Synode van 's-Gravenhage uitvoerig besproken.

Een voorstel van Tholen en Axel, om in plaats van zes malen vier malen 's jaars te vergaderen, wordt niet aangenomen.

De behandeling van de voorstellen van Vlissingen wordt verdaagd. Deze kerk wijst er op, hoe de attestatiën niet alleen een getuigenis aangaande den wandel maar ook aangaande de belijdenis dienen te behelzen.

Tot deputaten voor het Studiefonds worden benoemd Di. Vrolijk, J. H. M. G. Wolf en J. Hulsebos, benevens ouderl. Boone en K. Melis.

Naar den staat der zwakke kerken en haar recht van afvaardiging ter classis zullen onderzoeken de afgevaardigden van Vlissingen.

Met belangstelling wordt kennis genomen van den stand van zaken in eene nog niet ontkomen kerk en deputaten benoemd om den arbeid der classes aldaar D. V. voor te bereiden.

J. HULSEBOS, *assessor*.

Centrale Pastorale Conferentie.

We hebben den 8en September weer onze Centrale Pastorale Conferentie gehad te Amsterdam. Wat zulk een vergadering is? Een samenkomst van Ambtsdragers in de gemeente, benevens onderwijzers, waarop allerlei belangrijke vraagstukken, in betrekking tot het leven der gemeente behandeld worden. Het is echter geen officieele vergadering waarop besluiten genomen worden, maar een broederlijke samenkomst, waarop eenvoudig van gedachten gewisseld wordt over onderwerpen, die door het bestuur te voren aan de orde zijn gesteld, of welker bespreking door dezen of gene is gevraagd.

We hadden weer het voorrecht drie onzer hoogleeraren: de Cock, Bavinck en Lindeboom, welke laatste voorzitter van de vergadering is, in ons midden te hebben. Deze hooggeschatte broeders hebben natuurlijk niet weinig bijgedragen om de besprekingen aangenaam en leerrijk te maken.

Nadat de opening op gebruikelijke wijze: met psalmgezang, gebed en het lezen van Gods Woord had plaats gehad, werd door DR. Tazelaar, van Weesp, het onderwerp behandeld: »Het verband tusschen Schrift en Belijdenis."

Op vattelijke wijze werd aangetoond waarom dat verband bestaat, waarom het gegrond is en waarom het niet mag worden losgelaten. Een warme bespreking volgde, waaraan door vele broederen werd deelgenomen. Nu moet ge weten dat schier altijd een der broederen stilzwijgend de taak op zich neemt om het gevoelen der broederen tegen te spreken en daartoe alles aanvoert, wat door de tegenstanders der leer en Belijdenis in 't midden gebracht wordt, hetgeen dan door andere broederen weerlegd wordt. Dit geschiedt om de vergadering des te leerrijker en te vruchtbaarder te maken.

Nadat al het mogelijke tegen de Belijdenis was ingebracht en weerlegd, bleek ons bij vernieuwing wat een zegen voor de gemeente het bezit van die erfenis der vaderen is. Zeer zeker waren allen dankbaar dat de Heere in den weg zijner voorzienigheid ons door die schriften heeft vereenigd en gewapend tegen de dwalingen uit vroeger en later tijd.

Het tweede onderwerp: »De nederdaling ter helle" werd ingeleid door Ds. Veltman van Haarlemmermeer O. Z. Misschien weet gij dat dit een onderwerp is, waarover zeer verschillend wordt gedacht en daarom ook van neteligen aard voor den referent. ZEw. besprak: »De rechte opvatting en het belang ervan voor de pastoraal of de toepassing ervan voor de gemeente." Prof. Lindeboom gaf ten slotte een zeer leerrijke beschouwing over de Scheool en den Hades of den staat der afgescheiden zielen tusschen den dood en de opstanding en den toestand, waarin Jezus geweest is in dien staat, en den staat der heerlijkheid, waartoe Hij in de hoogste hemelen, na zijne hemelvaart, gekomen is.

Ook hier bleek weer dat er in de Heilige Schrift nog zooveel waarheden verborgen liggen; dat de Schrft een goudmijn is, waarvan nog zoo weinig aderen volkomen ontgonnen zijn. Zij het behandelde voor allen een prikkel om bij beseef van weinig weten, op dat gebied, tot des te ernstiger en volhardender onderzoek te komen.

Het derde onderwerp: »Wat kunnen wij doen tot steun van minvermogende Chr. Geref. jongelingen tot verkrijging van een gymnasiale opleiding"? werd ingeleid door Prof. De Cock.

Er was bedoeld hoe Chr. Geref. jongelingen met goeden aanleg voor de studie, zonder een bepaalde keuze te moeten doen, met vrijlating dus of zij, na volbrachte studie aan het gymnasium, voor predikant, geneesheer, advocaat, of letterkundige enz. zouden studeeren. Zeer wenschelijk werd geacht dat de gemeente verrijkt worde met mannen, die op elk terrein, ook van het maatschappelijk leven, staande op den basis des geloofs, konden optreden. Men had eenige jaren vroeger reeds gepoogd een chr. ger. gymnasium op te richten, dit oordeelde men nu niet meer noodig, aangezien er reeds twee gereformeerde gymnasia zijn. Wel wenschte men eene vereeniging, die jongelingen als genoemd zou trachten te helpen. Het slot van de bespreking was, dat aan prof. de Cock werd opgedragen om deze zaak in de pers ter sprake te brengen en zoo mogelijk zulk eene vereeniging in het leven te roepen.

Ten slotte werd nog een punt uit de Varia besproken, namelijk no. 41 Over de oprichting van ziekenhuizen, aankweeking van ziekenverplegers en verpleegsters enz. Met vuur werd door prof. Lindeboom deze zaak aanbevolen. Allen waren het er dan ook mee eens dat er groote behoefte aan zoo iets bestaat. Nu toch moeten de kranken veel tijds overgegeven worden aan Roomsche ziekenhuizen of aan de kleurlooze gasthuizen, waar men schier nooit van dood en eeuwigheid hoort, of van den gezegenden Heiland, die lichaam en ziel genezen kan. Ook kunnen vele kranken in eigen huis de verpleging niet vinden, die ze noodig hebben en is men soms genoodzaakt verplegers of verpleegsters te ontbieden, die niet van de gereformeerde belijdenis zijn. Om in die behoefte te voorzien werd het wenschelijke van eene inrichting als boven uitgesproken en namen onderscheidene broeders op zich ook deze zaak in de pers te bespreken. Tevens verklaarden velen zich bereid om, onder leiding van prof. Lindeboom, aanvankelijk pogingen in het werk te stellen tot bereiking van dit schoone deel. Moge, naast Veldwijk, ook weldra een gereformeerd Bethesda verrijzen. Veldwijk toch toont wat kleine kracht onder den zegen Gods vermag.

Nadat nog eenige zake geregeld waren, in betrekking tot de conferentie voor het volgendjaar, zoo de Heere wil, ging de vergadering hoogst voldaan uiteen, nadat Ds. Neyens met dankzegging had gesloten.

I. CONSTANT.
Secretaris.

Buitenland.

Duitschland. Eene Christelijke studenten-conferentie.

Van den 7den tot den 10den Augustus werd te Niesky bij Görlitz onder voorzitterschap van den graaf Von Lüttichau de »tweede studentenconfentie tot bevordering (vertiefung) van het Christelijk leven en tot opwekking van Christelijken arbeid onder de studeerende jeugd" gehouden. Aan deze conferentie namen 64 studenten en candidaten deel, waarvan 59 theologen, 2 juristen, 2 medici en 129 techniker, terwijl de vergaderingen door 42 gasten werden bijgewoond, waaronder 23 predikanten. Als men weet dat in Duitschland duizenden studenten te vinden zijn, dan was de deelname zeer gering, toch begroeten we de conferentie als een levensteeken.

Waarom men zulk een stil en klein plaatsje als Niesky tot vergaderplaats koos? Vooreerst is Niesky een aantrekkelijk oord door de vele bosschen die het omgeven. Maar ook vindt men daar een gemeente van Herrnhutters, van wier gastvrijheid en medewerking men voor het slagen der conferentie veel goeds hoopte. Nu is die verwachting niet beschaamd.

Des morgens kwamen de leden der conferentie samen om eene referaat te hooren, des namiddags hield men een bijbelbespreking, daarna ging men in den omtrek wandelen. Op Zondag 9 Augustus namen de leden der conferentie deel aan de openbare godsdienstoefeningen der gemeente. Na het sluiten der vergaderingen bleven nog eenige leden te Niesky om onder leiding van graaf Von Lüttichau een driedaags uitstapje naar het nabijzijnd Reuzengebergte te ondernemen. Den 16den Augustus weder te Niesky teruggekomen zat men gemeenschappelijk aan den avondmaalsdisch aan.

De volgende onderwerpen werden in de referaten behandeld: 1. Het in de jeugd bereikbare Christelijke doel; 2. de inrichting van bijbelbesprekingen door studenten; 3. de zedelijke kracht, aan het Christelijk gemeenschapsleven gewaarborgd; 4. de Christelijke aankweeking van het gezellige leven; 5. het begin der Godsdienstige beweging aan de Duitsche Universiteiten voor twee honderd jaren; 6. de zendingstaak van Christelijke studenten.

Zoowel in de referaten als in de discussiën werd uitgesproken, dat men de studenten niet wilde trekken in allerlei Christelijken arbeid, maar dat men beoogde hen er op te wijzen, dat zij geroepen zijn te getuigen in hunne naaste omgeving en hen te vermanen om de gerechtigheid in Christus opnieuw aan te grijpen. Ook streefde men er naar om de jongelieden te wapenen tegen de eigenaardige gevaren en verzoekingen, waaraan men aan de universiteiten blootstaat.

In den brief, waarin tot deelneming aan de conferentie uitgenoodigd werd, stond: »de wereld en de cirkelgang der alledaagschheid werkt als een ijskouden adem op onzen ijver en onze geestdrift voor de zaak onzes Heeren Jezus Christus. Maar wanneer al degenen, die zijn heerlijk Rijk ter harte gaat, met jeugdige vrijmoedigheid elkander de hand reiken en wederkeerig opwekken door toespraak en vermaning, dan zal in veler harten nieuwe liefde en nieuwen ijver voor zich zelven en voor anderen geboren worden."

Het zij verre van ons, dat wij uit de hoogte zouden oordeelen over de goede poging van graaf Von Lüttichau, om de studeerende jongelingschap voor de gevaren te bewaren die haar van alle zijden omringen. Wie kan het afkeuren, dat jongelieden zich vereenigen tot Schriftonderzoek en gebed? Het ware te wenschen dat allen daartoe kwamen! Maar het komt ons toch voor, dat de conferentie geen oog gehad heeft voor het voornaamste gevaar, dat de Duitsche studeerende jongelingschap dreigt, namelijk in het onderwijs der hoogleeraren. Om van de andere faculteiten niet te spreken, is er in de Godgeleerde faculteiten haast niet *één* hoogleeraar aan te wijzen, die zich principieel tegenover de moderne en vermittelungstheologie stelt. En nu begrijpt men toch, dat de schadelijke invloed die er uitgaat van het onderwijs der hoogleeraren, niet geneutraliseerd wordt door godsdienstige vereenigingen van studenten.

Een tijd lang hadden we hoop, dat er een Christelijke Universiteit in Duitschland zou verrijzen. Het optreden van den Gereformeerden pastor Calaminus van Elberfeld deed dit verwachten. Maar sedert deze leeraar opging in den »Gereformeerden bond," werd zijn ideaal het aanstellen van één of meer Gereformeerde privaat-docenten aan eene universiteit. Doch ook daarvan is tot hiertoe niets gekomen. Het zou bovendien de vraag zijn, of de mannen door den Gereformeerde bond benoemd, wel de mannen zouden zijn om de banier der onvervalschte Gereformeerde religie aan een universiteit te planten. Een geestverwant van Dr. Zahn, uit Stuttgart, zou zeker hun man niet zijn. Dr. Zahn zag zich genoopt om den Gereformeerden bond te verlaten, omdat deze vereeniging zich op ongereformeerden lijn beweegt.

Doch de Gereformeerden vormen in Duitschland slechts eene kleine minderheid; nauwelijks dragen anderhalf millioen zielen den naam van Gereformeerd. Doch waarom slaan de Evangelischen of Lutherschen niet de handen ineen, tot verkrijging eener Luthersche universiteit. Tot hiertoe had de Evangelische kerk niet de minste invloed bij de benoeming van hoogleeraren in de godgeleerdheid. Er is dus alle reden om te gaan arbeiden, ten einde een Vrije Evangelische universiteit te verkrijgen. Doch wij vreezen, dat daarvan voor 's hands niets komen zal, vooreerst omdat verreweg het grootste deel der Evangelische leeraars de vermittelungstheologie is toegedaan en zich daarom in den bestaanden toestand vrij wel vinden kan en ook, omdat men in Duitschland schier alles verwacht van het initiatief der overheid.

Zeker om meer studenten te trekken wil men de volgende conferentie in den herfst van 1892 in het Harzgebergte houden.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

Na den oogsttijd.

De zaaier strooit met volle hand
Het zaad in 't omgeploegde land.
En wonder! wat hij heeft gezaaid
Wordt straks als koren weer gemaaid.

Het graan rust in de diepe voor.
En breekt er stil zijn windslen door,
Straks trekt een groene spruit ons oog;
Een halmpje zendt de kiem omhoog.

Daar staat het trillend, bloot en klein
En smacht naar dauw en zonneschijn,
De zon ziet van haar hemelbaan
Het teere spruitje vriendlijk aan.

Maar ach — daar nadren vorst en storm,
't Schuilt alles weg; èn mensch èn worm.
Maar 't halmpje alleen kan 't niet ontgaan:
In weer en wind moet 't blijven staan.

Geen nood; het is niet droef te moe,
De hemel dekt met sneeuw het toe,
Het ligt daar stil en wel bewaard
Door Hem, die 't kiemen deed in de aard.

Voorbij is straks de winternacht.
De leeuwrik zingt, de zon krijgt kracht,
Het koorn ontwaakt; 't geboomte groeit
Gelijk 't gebloemt; de lente bloeit.

Nu staan ook de aren slank en schoon
Voor aller menschen oog ten toon,
En als een groen en zwijgend meer
Golft in den wind het heen en weer.

De zon, die 's hemels tent verlicht,
Ziet met haar lachend aangezicht
Op 't graanveld neer. In schoonen glans
Draagt de aard des oogstes gouden krans.

Zie, de oogsttijd naakt; de sikkel klinkt,
En wijl de schoven ruischen, dringt
Uit 's vromen hart een jubelklank,
Den Heer ten prijs en lof en dank.

Voor verwaande menschen.

Een sterke leeuw sloot eens vriendschap met een bloo haasje, dat, toen de eerste schrik voorbij was, aan den leeuw wende en weldra heel vrij met hem was.

Eens zei de haas tot den leeuw:

»Vertel mij toch eens: Is het waar dat gij leeuwen zoo bang zijt voor een haan, en weg loopt als hij maar begint te kraaien? Ik kan 't haast niet gelooven. Want wat kwaad kan zoo'n haan een sterken leeuw doen?"

»Toch is het zeker waar," sprak de leeuw. »Wij beginnen te rillen als we een haan hooren kraaien. Trouwens, de meeste groote, sterke dieren hebben zulk een zwakheid, die zij niet kunnen overwinnen. De olifant b.v. is ook geen kleintje. Toch hebt gij misschien wel eens gehoord hoe hij volstrekt het knorren van een varken niet kan verdragen. Dat maakt hem naar, en doet hem beven op zijn dikke pooten."

»Wezenlijk?" sprak de kleine haas. »Ja, dan begrijp ik ook, waarom wij hazen zoo ontzettend bang zijn voor de jachthonden."

Het wentelend rad.

In het jaar 1400 voor Chr. regeerde de Egyptische koning, Sesostris of Ramses den Groote. Van zijn voorgangers weten we weinig. Zijn dagen waren een tijd van strijd op vele plaatsen. Doch eindelijk had Sesostris 't zwaard ter zijde gelegd om zijn naam te vereeuwigen door reusachtige tempels en paleizen. Hij had zijn land geregeld en verdeeld, en over elk der 36 gewesten een stadhouder aangesteld. Zijn leger telde 600,000 man; zijn vloot bestond uit 400 schepen, die de Roode Zee doorkruisten. Hij was over de zuidelijke grenzen getrokken en

E Voto Dordraceno.

De inteekening op E VOTO DORDRACENO (de volledige toelichting op den Heidelbergschen Catechismus) door Dr. A. KUYPER, als premie voor de abonnenten van de *Heraut*, blijft opengesteld op de voorwaarden vermeld in het No. van 14 Juni j.l. en herhaald in de volgende nummers.

Iedere inteekenaar heeft het recht een of twee exemplaren tot den halven handelsprijs, dus voor *f* 12 per exemplaar, te bestellen. Het eerste deel wordt D. V. in Augustus 1892 aan de inteekenaren verzonden.

De Administrateur
J. A. WORMSER,
Amsterdam, Juli 1891.

had Ethiopië veroverd. Het land tusschen Indus en Ganges was hem onderworpen. De Noord-Afrikaansche kust luisterde naar zijn bevelen en zelfs in Europa maakte hij veroveringen.

Maar nu was hij tevreden. Overwonnen koningen trokken eertijds zijn triomfwagen, maar nu behandelde hij hen als koninklijke gevangenen.

Een van hen, die 't werk van een trekdier verrichten moest, sloeg 't oog eens oplettend naar het omwentelend rad.

»Wat boeit uw opmerkzaamheid zoo?" vroeg de koning.

»O, machtige koning," luidde het antwoord, »zie hoe alles wisselt. Dit rad spreekt er van. Nauwelijks is een klein deel er van omhoog gekomen, of 't gaat weer omlaag. Een juiste afbeelding van 't lot, dat mij getroffen heeft."

»En mij treffen kan," dacht Sesostris. Daarna heeft hij nimmer meer zijn wagen met koningen bespannen. Hij had wijsheid geleerd.

AAN VRAGERS.

De derde vraag van onzen vriend uit B. betreft het woord wenk*brauw*.

De moeilijkheid zal wel zitten in het laatste gedeelte: Brauw. Dit woord komt, al is 't een weinig veranderd, al in heel oude talen voor en in alle die in 't westen en noorden van Europa worden gesproken. Het schijnt te beduiden *donker*, iets dat een indruk van ernst, somberheid geeft. En dit kan ook wel, wijl het fronsen der wenkbrauwen het gelaat niet vriendelijk maakt en ook wijl ze het gezicht een donker voorkomen geven en de weinige menschen, die geen of zeer lichte wenkbrauwen hebben, er vreemd uitzien. Zekerheid echter hebben we van deze verklaring niet. Het woord is zoo oud, dat de oorspronkelijke beteekenis moeielijk valt op te sporen. Bij sommige volken duidt het ook 't geheele voorhoofd of ook het gelaat aan; bij anderen weer de oogharen.

Wel zoo gemakkelijk is de vraag te beantwoorden »waar de kaneel vandaan komt?"

Kaneel is de bast van een boom, den kaneelboom. Deze boom groeit op het eiland Ceylon en ook op Java. De bast wordt gedroogd en dan verkocht, 't zij in stukken of fijn gemalen.

HOOGENBIRK.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie)

M. a. R.!

De advertentie: »Kan ook iemand" in de *Heraut* van 6 Sept. j.l. heeft veler ergernis opgewekt.

Een *Christelijk onderwijzer* adverteert om *f* 100 ter leen en speculeert daarbij op de zondige zucht naar woekerwinst, door 10 pCt. rente aan te bieden.

Is die broeder in nood, wat zeer wel mogelijk is, dat dan broederlijke liefde in zijne nabijheid hem helpe; heeft hij daartoe reeds pogingen aangewend? — indien ja, dan is bedoelde advertentie eene beschuldiging voor ons Christenvolk; zoo neen, dan werpt zij eene smet op ons Christelijk onderwijzerscorps.

Ondergeteekende gevoelt zich dubbel gedrongen bovenstaand protest te doen hooren, daar woekergragen zich hadden te reflecteeren onder de letters *P. K.*

Met hoogachting.

Uw Dw. Dienaar,
P. KURPERSHOEK,
Hoofd der school op Ger. grondslag.

Schettens, 9 Sept. '61.

Gereformeerde Gezindheid.

Ned. Geref. Kerken.

BEDIENING VAN HET WOORD: Steenwijk, R. K. Brouwer te Makkum, J. Hania te Oosterbierum en D. Bakker te Apeldoorn. — Schoonhoven en Willige Langerak, G. J. Barger te Driebergen, M. J. Bouwman te Amersfoort en J. D. van der Velden te Maasland.

TWEETAL: Krallingen, G. de Braal te Dinteloord en P. C. Koster te Velp.

TOEZIENING VAN BEROEP: Nieuwerkerk aan den IJsel, L. Spoel te Kampen.

BEROEPEN: Loosduinen, L. Adriaanse te Zeist. — Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel, C. de Gooijer te Numspeet. — Arnhem, K. Fernhout te Dordrecht.

BEDANKT: Heinenoord (2de maal) en Grijpskerke — Voorthuizen, F. W. J. Wolf te Axel. — Zuidwolde, J. W. A. Notten te Ermelo. — Franeker, A. Schouten Wzn. te Charlois.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

DRIETAL: De Lemmer, G. A. Gezelle Meerburg te Doesburg, F. Most te Opperdoes en F. G. Petersen, cand. te Kampen.

TWEETAL: Roon, O. Casimir en F. G. Petersen' candidaten.

BEROEPEN: Scheemda, F. G. Petersen, cand. te Kampen. — Haulerwijk, L. G. Goris, cand. te Kampen. — Oost- en West-Barendrecht, F. G. Petersen, cand. — Varsseveld, H. te Velde, cand. te Kielwindeweer. — Mildam, F. G. Petersen, cand. — Wisse-kerke, H. te Velde, cand. te Kielwindeweer (Gr.) — Zuid Beierland, O. Casemier, cand. te Niezijl.

Synodale Gemeentschapskerk.

BEROEPEN: Renkum en Heelsum, Chr. Ynzonides te Ouderkerk aan den IJsel. — Hellouw, Kromsigt, cand. te Dordrecht. — Walsum en Westhem, W. Hoekzema te Bierum. — Gouderak, Ph. S. Niemeijer te Giessen-Oudkerk. — Gorinchem (vac.-Briët), C. Hattink te Apeldoorn. — Hierden, Oudega en Kolderwolde, J. D. de Lind van Wijngaarden, cand. te Numansdorp. — Terkaple, Langweer en Wilhelminadorp, C. J. van Paassen, cand. te Utrecht. — Ankeveen, C. A. de Bruin, cand. te Nieuw-Beijerland. — St.-Philipsland en Bunschoten, J. D. de Lind van Wijngaarden te Numansdorp. — Aalst, J. G. G. Moorrees Bz., te Uithuizermeden. — Kuinre en Usselo, Chr. Huningher, cand. te 's Gravenhage. — Zaamslag, C. J. van Paassen, cand. te Franeker. — Ransdorp en Schellingwoude, L. W. Balkhuizen van den Brink, cand. te Amsterdam. — Nieuw-Beierland, J. D. de Lind van Wijngaarden, cand. te Numansdorp. — Naarden, P. C. van Wijk te Kerk Avezaath. — Drachten, J. van Leeuwen te Bergum. — Spanbroek en Opmeer, L. Scholte te Oldewolthulde. — Bruinisse, J. F. de Klerk te Ameide en Tienhoven. — Leusden, C. J. van Paassen te Franeker. — Harderwijk, J. W. van Dalfsen te Scherpenzeel (Geld.) — Overlangbroek, K. v. d. Werfhorst te Mastenbroek. — Ankeveen, 't Woud, Brakel en Weiwerd, C. A. de Bruin, cand. te Amsterdam.

AANGENOMEN: Acquoi, M. M. de Lint te Oolt gensplaat.

BEDANKT: Rouveen, C. Bouthoorn te Dirksland. — Wamel en Dreumel, D. J. Veen te Bergharen. — Akersloot, M. Buis te Kwadijk. — Oosterwierum, J. Jansonius Kijlstra te Beers en Jellum. — Aalten, G. F. Haspels te Kolmschate. — Sassenheim, J. Manssvelt te Nichtevecht. — Rozenburg, G. F. Haspels te Kolmschate. — Ierseke, L. Hijmans te Nieuw Lekkerland. — Bruchem, Kerkwijk en Delwijnen, J. Vonk te Oldebroek. — Kats, J. Hoek te Zevenhuizen. — Gouda, F. Heineman te Alblasserdam. — Zierikzee, G. B. Fijnvandraat te Nieuwerkerk in Duiveland.

Geabonneerden op DE HERAUT wordt beleefd verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, eindigende 30 *September a. s., ten bedrage van f* 1,20, *per postwissel over te maken.*

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden. J. A. WORMSER,
Directeur-Uitgever.

PS. Inteekenaren op de premie „E voto Dordraceno" wordt herinnerd dat den 15den October a.s. de eerste termijn van *f* 0.25 per exemplaar te voldoen is. Men zal mij verplichten door met dat bedrag den postwissel te verhoogen.

Amsterdam, September 1891.

Advertentiën.

Den 3en October hopen onze geliefde Ouders:

JAKOB NIEBOER
EN
ANNA CORNELIA VAN MANEN,

zoo de Heere wil hunne

25-jarige Echtvereeniging

TE HERDENKEN.

Hunne dankbare kinderen.

Nijkerk, Sept. 1891. (977)

Compagnon.

In eene sinds eenige jaren gevestigde en welbeklante Fabriekszaak in een zeer courant artikel, wordt door het uittreden van den tegenwoordigen deelhebber, zoo spoedig mogelijk een **medewerkend Vennoot gevraagd.** Administratieve en eenige handelskennis zijn vereischte. Benoodigd kapitaal *f* 25 à *f* 30,000. Voor nadere inlichtingen gelieve men zich te adresseeren onder lett. P., aan den Kantoorboekh. BLIKMAN & SARTORIUS, *Amsterdam.*

Bij **J. A. WORMSER** te **Amsterdam**, is verschenen:

Calvinisme en Revisie

DOOR

Dr. A. KUYPER.

(Eerst verschenen in The Presbyterian and Reformed Review, Juli 1891).

Prijs f 0.50.

Orgelhandel.

P. VAN LEEUWEN & ZOON,
Warmoesstraat 73, Amsterdam.
RUIME KEUZE in prijzen van *f* 65, *f* 85, *f* 100 etc.

Bij **HOVEKER & ZOON** te **Amsterdam**, is ter perse:

GEDENKBOEK

van de

TWAALFDE CONFERENTIE

der

Christelijke Jongelingsvereenigingen

gehouden te Amsterdam, 11—16 Augustus 1891.

Het boek zal bevatten: **Historisch overzicht van de Conferentie, alle referaten met de discussiën, naamlijst der afgevaardigden, alles in het Nederlandsch, Fransch, Engelsch en Hoogduitsch, en alleen in linnen gebonden verkrijgbaar zijn.**

De prijs zal zoo mogelijk op DRIE GULDEN gesteld worden, en in elk geval niet hooger zijn dan *f* 4.25. Het boek wordt waarschijnlijk minstens 300 bladz. groot.

De uitgave geschiedt door het Bestuur van het NEDERLANDSCH JONGELINGSVERBOND. Het is onmisbaar voor alle deelnemers aan de Conferentie, en mag in geen bibliotheek van eenige Jongelingsvereeniging ontbreken.

P. VAN EIJK,

FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15--17, Amsterdam.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, vreemde COUPONS enz. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO met rentevergoeding van 1/2 pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

ONOVERTREFBAAR!

GÉRARD's Specialiteitenhandel.

Amsterdam. — Spiegelstraat 74.

Koopt geen vreemde kwakzalverij. Gebruikt alleen:

GERARD's Jichtbalsem,	beter dan SEQUAH, geneest alle JICHT en RHEUMATIEK.	Per fleschje	*f* 0.90
GERARD's Nigriine,	onfeilbaar middel tegen KIESPIJN, geneest onmiddellijk de hevigste kiespijn	» »	» 1.—
GERARD's Wijnrankensap,	hierdoor verdwijnen ZOMERSPROETEN en ROODE NEUZEN. . . .	» »	» 1.65
GERARD's Likdoorntinctuur,	geneest in eenige dagen alle likdoorns en eeltknobbels. . .	» »	» 0.70
GERARD's Anti-Roosmiddel,	doet binnen 8 dagen de roos op HOOFD en in BAARD verdwijnen.	» »	» 0.75
GERARD's Haarmiddel,	herstelt onfeilbaar alle KAALHOOFDIGHEID	» »	» 2.50
GERARD's Maagkruiden, Borstkruiden, Zweetkruiden		» pakje	» 0.40
GERARD's Aambeijenzalf,	is het beste middel tot herstel. . .	» potje	» 0.80
GERARD's Hoestlikeur,	lost de slijm op en geneest den benauwendsten hoest.	» fleschje	» 0.95
GERARD's Mondwater,	is versterkend voor de tanden en aangenaam voor den mond.	» »	» 1.10
GERARD's Tepelbalsem.		» »	» 1.20

Alles met gebruiksaanwijzing. Voor buiten de stad franco tegen postwissel.

Alle middelen zijn vervaardigd volgens voorschrift van een oud-Geneesheer en door meer dan 40-jarige practijk beproefd.

Depôt bij F. DE VRIES Pzn., Waterlooplein 1.

De DETAILPRIJZEN van

VAN HOUTEN'S CACAO

zijn: **f 1.80** per 1/2 Kg. — **f 0.95** per 1/4 Kg. — **f 0.52 1/2** per 1/8 Kg. — **f 0.27 1/2** per 1/16 Kg. bus.

C. J. VAN HOUTEN & ZOON.

Uitgaven van J. A. WORMSER, te Amsterdam.

WERKEN van Dr. A. KUYPER.

Het werk van den Heiligen Geest.
Deel I. **Voor de kerk in haar geheel;** Deel II en III. **Voor de enkele personen.** In fraaien stempelband *f* 8.90; ingenaaid *f* 7.50.
☞ *Afzonderlijke deelen zijn niet verkrijgbaar.*

Dagen van Goede Boodschap.
I. In den Kerstnacht. II. De Paaschmorgen. III. Op den Pinksterdag. IV. Oud- en Nieuwjaar.
Prijs van de geheele serie in vier fraaie stempelbanden *f* 5.60; in vier deelen ingenaaid *f* 3.60. Elk deel is op zichzelf compleet en verkrijgbaar, geb. à *f* 1.75, ing. à *f* 1.20.

Gomer voor den Sabbath.
Meditatiën over en voor den Sabbath. Prijs *f* 1.90; in stempelband *f* 2.40.

Uit het Woord. Bijbelstudiën.
Eerste serie, deel II. Tweede serie, deelen I, II, III. Prijs per deel *f* 3.40. Gebonden *f* 3.90. Deel I en II van de Eerste Serie zijn uitverkocht.

De drie Formulieren van Eenigheid,
voor kerkelijk en huiselijk gebruik, benevens het **Kort Begrip der Christelijke Religie**, uitgegeven door de Predikanten C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN. *Zevende Vijfduizend.* Prijs gecartonneerd *f* 0.40; 25 ex. *f* 9.50; 50 ex. *f* 18.—. In rood linnen stembelband *f* 0.90. Dezelfde uitgave met wit papier voor handteekeningen *f* 1.25.

De Vleeschwording des Woords.
Prijs *f* 1.90. Gebonden *f* 2.40.

De twaalf Patriarchen.
Bijbelsche Karakterstudiën. Prijs net ingebonden *f* 1.—, ingenaaid *f* 0.75.

Het Calvinisme,
oorsprong en waarborg onzer Constitutioneele vrijheden *f* 0.90.

Het Calvinisme en de Kunst.
REDE bij de overdracht van het Rectoraat der **Vrije Universiteit**, op 20 October 1888. Prijs *f* 0.90.

Tractaat van de Reformatie der Kerken.
Aan de zonen der Reformatie hier te lande aangeboden op Luthers vierde eeuwfeest.
Prijs *f* 2.50.

„Sion door recht verlost."
TIJDREDE. Prijs *f* 0.50.

Tweeërlei Vaderland.
Prijs *f* 0.50.

Niet de Vrijheidsboom, MAAR HET KRUIS.
TOESPRAAK ter opening van de **Tiende Deputatenvergadering**, in het Eeuwjaar der Fransche Revolutie. Prijs *f* 0.40.

Eer is teer.
Tegen Mr. W. H. DE BEAUFORT'S *Gids-artikel*: **„De Deputatenvergadering".** Prijs *f* 0.90.

„Onnauwkeurig"?
Aan »*Het Vaderland*", in zake Mr. W. H. DE BEAUFORT'S **Verweerschrift.** Prijs *f* 0.90.

Scolastica.
Het geheim van echte studie. 2de druk. Prijs *f* 0.40.

Handenarbeid.
Overdruk (*ter verspreiding*) uit »De Standaard". Prijs *f* 0.15; 25 ex. *f* 3.—; 50 ex. *f* 5.—; 100 ex. *f* 8.—.

„Is er aan de publieke Universiteit ten onzent plaats voor eene Faculteit der Theologie?"
REFERAAT voor de meeting, gehouden ter gelegenheid van de tiende jaarvergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag, door
Prijs *f* 0.60.

Separatie en Doleantie,
(72 pagina's groot 8°.) **Prijs *f* 0.50.**

Tractaat van den Sabbath.
Historische dogmatische studie,
Prijs *f* 1.60. Gebonden *f* 2.10.

Bij den Boekh. **H. J. WINTER, Goudsbloemstraat 41,** verscheen:

Het doorwrochte Werk, getiteld:

DE LEER DER WAARHEID,
DIE NAAR DE GODZALIGHEID IS,
GEGROND OP DE
Heilige Schriftuur,
volgens den leiddraad van den kleinen
CATECHISMUS
DER
Westmunstersche Godgeleerden,
VOORGESTELD DOOR
Dr. ISAAC CHAUNCY.
Uit het Engelsch in het Nederduitsch overgebracht en met eenige veranderingen, zoo van uitlating als bijvoeging, om als een tegengift te strekken tegen de dwalingen der Antinomianen aan de eene zijde, en die der Neonomianen aan de andere zijde,
UITGEGEVEN DOOR
Dr. ALEXANDER COMRIE.
DERDE DRUK.

Prijs: 15 vellen druks, in postf., voor slechts **Negentig Cents**, wordt op ontvangst van dit bedrag per postwissel *franco* toegezonden. Bij getallen van 12 exemplaren *f* 9.60; van 25 exemplaren *f* 17.50.

Orgelhandel.
G. A. GOLDSCHMEDING,
Warmoesstraat 141, Amsterdam.
Groote en fijne sorteering, billijke prijzen, voordeelige conditiën, volledige garantie.

Bij **J. A. WORMSER** te **Amsterdam** is ter perse: een **nieuwe** (derde) door den auteur herziene druk van

ONS PROGRAM

DOOR

Dr. A. Kuyper.

Ingenaaid *f* 3.60. In stempelband *f* 4.50.

Sedert enkele weken is »**ONS PROGRAM**" geheel uitverkocht. Het werk is derhalve dadelijk weder ter perse gelegd. Binnen twee maanden zal het opnieuw verkrijgbaar zijn, in uitvoering geheel gelijk aan den vorigen druk.

Teneinde het voor lederen belang stellende in den lande mogelijk en gemakkelijk te maken zich dit standaardwerk aan te schaffen, zal het tevens verschijnen in TWAALF AFLEVERINGEN, elk van 2 à 3 vel druks, à *f* 0.30 de aflevering. Tegen het einde des jaars zal deze uitgave compleet zijn.

Vrije Universiteit.

Terwijl de bron van inkomsten voor het Studiefonds gedurig al te traag vloeit, en wij, bij veel gebreks, dringend noodig zouden achten, dat de giften en schenkingen rijker en veel overvloediger werden, worden wij gedurig verrast door een gave, die ons den moed weer sterkt, en met vertrouwen doet uitzien naar hulpe, die ons toch niet ontbreken zal, wijl zij staat in den naam des Heeren.

Zondag ll., op den dank- en bededag voor de vereeniging der kerken, ontvingen wij van eenen broeder de som van *f* 50 als eene gave der dankbaarheid voor hetgeen de Heere onder ons gewrocht heeft in de samenbrenging der Christ. Gereform. en Nederd. Geref. kerken. Wij willen gaarne bekennen, dat deze gave ons eene blijde verrassing was. En dat wij er door gesterkt werden in het vertrouwen op den gezegenden invloed, dien de vereeniging oefenen zal, ook op het gebied van onze scholen. Met vereende krachten zal er veel goeds gewrocht worden, waarvan wij totnogtoe om onze verdeelde krachten moesten verstoken blijven. Geen bezwaren meer gemaakt noch aangehouden!

Laten wij veeleer winst zoeken te vinden, met een overgegeven hart, om in den weg van ootmoedigheid en dienende liefde, de nooden van ons onderwijs met onze gebeden en gaven te steunen.

Altijd volijverig in het werk des Heeren! Zoo mogen wij ook in dezen hoe langs zoo meer van onze dure heerlijke roeping verzekerd worden.

DE HARTOG.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan contributiën: door Ds. B. van Schelven van mej. J. D. *f* 10; door den heer R. Kuiper te Nijemirdam *f* 13.50; door den heer J. S. van R. Horjus te Makkum (1890) *f* 1; **aan collecten:** van de Ned. Geref. kerk te Benschop *f* 6; van idem te N. en Z. Scharwoude en O. Carspel *f* 7.60 en 1 paar oorbellen; **aan schenkingen:** door den heer P. Vermeer te Baambrugge, van N. N. *f* 1; door mevr. wed. Mond van de zusterkring te Harlingen *f* 5; uit het busje van de vrouwenvereeniging *f* 5; door Dr. A. Kuyper, op den goeden afloop der 7de zitting van de Voorloopige Synode te 's H. *f* 1; van mej. J. Bulten te Voorst *f* 5.

Voor het Hospitium:

Door mevr. wed. Mond van de zusterkring te Harlingen *f* 5; door den heer W. Hoogland van N. N. *f* 2.50.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: door Ds. M. J. D. te B. uit de catechisatiebus *f* 5; door J. K. D. van L. H. te Br. *f* 1.50; van J. M. v. d. P. te E. a. z. *f* 2.50; M. te Z. *f* 5; door Ds. P. J. W. te Z. van J. B. W. te G. *f* 2.50; van P. B. *f* 1; door mevr. M. van de zusterkring te H. *f* 5; door A. T. te U. van B. A. *f* 10; van S. te Kr. op den dank- en bededag voor de vereenigde kerken *f* 50; van Ds. B. de V. te A. *f* 5; door Dr. A. K. van N. N. te M. *f* 1.

S. J. SEEFAT, *penningmeester.*

Hilversum.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106, AMSTERDAM.

E voto Dordraceno.

De ondergeteekende, abonnent op **De Heraut**, *verlangt te ontvangen door tusschenkomst van*

.....

1) **EX. E VOTO DORDRACENO, door Dr. A. KUYPER,**

tegen f 12.— *het Ex., op de voorwaarden vermeld in No.* ..... *van* **De Heraut.**

den 189

.....

1) *Invullen:* **één**, *of* **twee.**